

OOSTENDSE HEEMKUNDIGE KRING "DE PLATE"

----- o -----

Met "DE PLATE" op museumtoer
in het hart van WEST-VL. LANDEREN

Zondag 16 juni 1985

Een prettige
aangename reis

Met " DE PLATE " op museumtoer in het hart van WEST-VLAANDEREN

Met de zon in het hart - en hopelijk ook van de partij - gaan we vandaag de baan op voor een reis die arm is in kilometers, maar rijk aan bezienswaardigheden. Door omstandigheden zijn we van ons oorspronkelijk plan moeten afwijken, we doen namelijk Kortrijk eerst aan op het einde van de dag. Dit brengt echter, buiten een processie van Echternachtbeweging, we moeten van Roeselare terug naar Torhout, geen bijzondere problemen mee.

We starten met een zuidoostelijke koers op de

Torhoutse Steenweg.

Het was onder de regering van Maria Theresia dat de steenweg van Oostende naar Torhout werd gelegd. Volgens het octrooi van 26 januari 1765 moest hij 70 voet breed zijn. De totale kosten bedroegen om en bij een half miljoen gulden die door de stad Oostende gedragen werden. De steenweg werd de 30ste september 1766 ingehuldigd.

Opmerkelijk is wel de bocht die in de volksmond de KROMME ELLEBOOG werd genoemd, en die tot voor enkele jaren in een kwade geur stond bij de automobilisten. Sedertdien kreeg deze bocht een betere kromming en is het aantal auto-ongelukken drastisch gaan verminderen. De reden waarom de steenweg hier zo'n bocht kreeg vindt zijn oorsprong bij het Historisch poldergebied dat rond Oostende lag, en waar de steenweg netjes werd naast gelegd.

Eens over de Steense dijk komen we in :

Het voormalig Kamerlingambacht.

De graven van Vlaanderen hadden evenals de koningen, vier voornamen ambtenaren, gemeenlijk hofbedienden genaamd, te weten een Kanselier, een Schenker, een Stalmeester en een Kamerling. De proost van Sint Donaas te Brugge was Kanselier, de Landvoogd van Rijsel was Stalmeester, de Landvoogd van Torhout Schenker en de Baljuw van Oudenburg, Kamerling.

Bij het Kamerlingschap was een heerlijkheid gevoegd, die het Kamerlingambacht werd genoemd en zich uitstreekte over Leffinge, Slijpe, Stene, Snaaskerke, Wilskerke, Middelkerke, Westende en Mannekensvere.

Het wapen van het Kamerlingambacht was een veld, schaakgewijze verdeeld, van zilveren keel met zes trekken.

Het Kamerlingambacht en het Kamerlingschap werden met de eerste Franse omwenteling afgeschaft.

Rechts van ons, gelegen aan het kanaal Nieuwpoort-Plassendale, zien we de 55 meter hoge kerktoren van de Onze-Lieve-Vrouwekerk van Leffinge, boven het vlakke-polderlandschap uitsteken. Leffinge heeft nog heel wat typische polderhoeven waarvan 't FLERISKOT de best gekende is. Eertijds was deze hoeve eigendom van van de orde van de Tempeliers, die in het nabije Slype een commanderie (12de eeuw) en in Leffinge een priory hadden opgericht.

Op deze hoeve staat een grote West-Vlaamse bergschuur.

Links van de baan zien we de kerktoren van Snaaskerke.

Snaaskerke ontleent zijn naam aan de eerste kerk van die plaats, gesticht door een plaatselijke heer die naar alle waarschijnlijkheid SNEIGHIER heette, want de plaats wordt in 1067 voor het eerst vernoemd als SNEIGHIERKERKA. Patroonheilige van Snaaskerke is Sint-Cornelius, die gevierd wordt op 16 september. Hij is de patroon tegen "de excessen, vallende ziekten, zwijmingen in het hoofd en alle andere ziekten, voornamelijk onder de kinderen en het vee".

Ook hier zien we een mooi voorbeeld van een West-Vlaamse bergschuur, die soms verkeerdelijk een Friese schuur wordt genoemd. In tegenstelling met de schuur van het Fleriskot heeft deze schuur een deel van haar rieten dak behouden.

Een derde schuur van deze soort kan men rechts van de autostrade zien bij het naderen van de verkeerswisselaar te Jabbeke, als men van Oostende uit vertrekt.

Gistel.

Gistel ligt in het overgangsgebied tussen de zeepolders en Zand-Vlaanderen, en is grotendeels agrarisch, maar met een goed ontwikkeld handelscentrum.

In de 13de eeuw was Gistel - ontstond rond een grafelijke burcht opgetrokken tegen de invallen van de Noormannen - reeds een kleine stad, die pas in de 16de eeuw met een versterking werd omringd. In de late middeleeuwen bloeide er een drukke lakenindustrie. De heren van Gistel vervulden in de geschiedenis van het graafschap Vlaanderen belangrijke functies. Sommigen waren kamerheren van de Graaf, polderheren en forestiers van de Duinen; anderen hebben naam verworven als kerkbouwers, kruisvaarders en burgemeesters van Brugge. Herhaaldelijk had het stadje te lijden onder oorlogsgeweld.

Gistel is vooral bekend door de eeuwenoude Sint-Godelieveprocessie, die ieder jaar uittrekt op de eerste zondag na 5 juli en de gemeente draagt dan ook met fierheid de naam " Sint-Godelievegemeente ".

Bezienswaardigheden :

O.-L.-Vrouw-Hemelvaartkerk : is neogotisch ; herbouwd in 1853-1867, maar heeft nog een laatgotische torenromp uit ca. 1500, waarop een spits, herbouwd in 1970, tot 78 m hoogte bereikt.

Tot het waardevolle meubilair rekenen we vooral wat afkomstig is uit de oorspronkelijke kerk : barokke zijaltaren van O.-L.-Vrouw (1640) en van St.-Godelieve (+1700) en een communiebank uit 1670. Rechts bevindt zich de Godelievebeuk met veel herinneringen aan de heilige, o.m. zeven schilderijen met mirakeltaferelen (van J. Gaeremijn en J. van de Kerckhove, 18de eeuw) en vier uitbouwen waarin achtereenvolgens een koperen reliekschrijn (1913) met het gebeente van St.-Godelieve, een reliekhouder (1820) met haar hoofd, haar graf met grafschrift en een waterput, die verwijst naar de bron die bij haar graf ontstond.

Abdij Ten Putte (Abdijstraat 84, op 3 km van het centrum) : in een prachtige groene omgeving - om een kleine afstand links van de weg Torhout-Oostende - treft U de Abdij Ten Putte aan, die ook de Godelieveabdij genoemd wordt, omdat (althans volgens de legende) ze gebouwd zou zijn op de plaats waar Bertolf (heer van Gistel) zijn burcht had, waarin hij zijn vrouw Godelieve liet vermoorden. Met historische betrouwbaarheid kan aangetoond worden dat de abdij er in 1150 reeds gesticht was door de zusters Benedictessen. Een dochter uit het tweede huwelijk van Bertolf zou er de eerste abdis geweest zijn. Bij verbouwingswerk in 1958 werden de grondvesten van een driebeukige romaanse kerk uit de 12de eeuw en erboven die van een tweebeukige gotische kapel uit de 14de eeuw teruggevonden. In 1577 werden de zusters door Gentse calvinisten verdreven en na jaren van voorlopige vestiging o.m. te Veurne, gingen ze zich definitief vestigen in Brugge, waar ze in 1623 in de Boeveriestraat een klooster uitbouwden. De abdij hier raakte vervallen en bleef omzeggens verlaten tot in 1891. Toen werd er opnieuw een klooster ingericht. Architect Jan Bethune bouwde er een neogotisch kerkje en integreerde daarin de oude toren uit de 14de eeuw. Hij ontwierp ook de oostvleugel van het klooster. Nadien bouwde architect Carbon de westvleugel. In 1935 werd architect Jos Vierin met een nieuwe opdracht belast en bouwde een zusterkoor dwars tegen de kerk aan.

Een nieuwe verbouwing dateert van 1952-53 en staat op het actief van architect Arthur Degeyter. Hij bouwde de zuidvleugel van het klooster en wijzigde de noordvleugel. Rond de put (1634) met miraculeus water - waaraan de abdij haar naam dankt - trok hij een veelhoekige kapel met koepeldak op. Het gewelf van dit koepeltje werd door Roger van de Weghe beschilderd met taferelen uit het leven van St.-Godelieve en met de schilden van Vlaanderen, Gistel en de abdij zelf, terwijl Michel Martens, de rondvensters met glas in lood heeft voorzien. In de vloer merkt U een steen die, in het Latijn, uitnodigt tot bidden voor de hier overleden monialen.

Ook het pelgrimhuis of spijszaal werd in de verbouwing betrokken en het gehele complex werd witgekalkt, waardoor het zijn lieflijk uitzicht kreeg. In 1958-59 werd de laatste hand gelegd aan de afwerking van de kerk, die (eveneens door architect Degeyter) grondig werd verbouwd en voorzien van ramen, vervaardigd door Cyriel Maertens. Ze bevatten voorstellingen over het leven en de wonderen van de heilige Godelieve. Boven het hoofdaltaar merkt U nog een retabel met dezelfde thematiek.

Op een hoogte in het domein troont het "Kraaikappelletje" waarin twee ingemetselde grafzerken uit de 16de eeuw en een herinnering op doek aan het wonder van de kraaien te zien zijn.

Onder het klooster bevindt zich de kerker waarin de heilige werd opgesloten. Verder bewaart de abdij nog een zgn. Godelievetafel, een drieluik uit 1568 alsook schilderijen uit de 17de eeuw (o.m. van Jan Janssens).

Deze abdij is vanaf haar ontstaan een pelgrimsoord geweest. Zelfs toen de monialen er verdreven waren en het domein in vreemde handen berustte, bleven de bedevaarders jaarlijks toestromen, wat voor de zusters één van de redenen was om er (in 1891) opnieuw hun intrek te nemen. Vooral in de juli-maand komt men van heinde en verre naar "Ten Putte".

Kasteel "Ter Waere" : aan de Steenweg naar Brugge ; het is een goed bewaard rococogebouw uit de 18de eeuw, omgeven door een mooi park. Op dit domein staat een kleine staakmolen op een hoge stenen romp : de Merelaan geheten.

Oost molen (B) (Warandestraat) : houten staakmolen op een stenen torenkot. De oorspronkelijke molen, voor enkele jaren door brand vernield, maar ondertussen volledig heropgebouwd en sedert 1984 weer in een normale staat, dateerde uit de 16de eeuw ; de stenen romp uit 1841.

Monument voor Eugeen van Oye (1969) (Heyvaertlaan) : Dr. E. van Oye werd op 3 juni 1840 in Torhout geboren. Hij was geneesheer, dichter en publicist. Veel van zijn gedichten werden door P. Benoit, A. Meulemans, E. Tinel en anderen tot liederen gecomponeerd. In 1910 schreef hij ook een toneelwerk getiteld

titeld "Godelieve van Gistel". Hoewel hij uit een Franssprekende familie stamde, koos hij bewust voor het Nederlands en werd met zijn vriend Hugo Verriest een strijder in de Vlaamse Beweging. Na de Eerste Wereldoorlog werd hij gearresteerd op beschuldiging van activisme. Hij werd vrijgesproken maar mocht zijn medische praktijk niet meer beoefenen. In 1923 kwam hij hier in Gistel wonen en overleed op 24 juni 1926.

Evenement : St.-Godelieveprocessie. Ieder jaar op de eerste zondag na 5 juli trekt (om 16 uur) deze godsdienstig-historische processie door het centrum van de gemeente. De processie gaat terug op een eeuwenoude traditie. Naar v verluidd kwamen vrij kort na de dood van de heilige Godelieve (1070) reeds bedevaarders van Gistel. Ze trokken in stoet van de abdij (plaats waar voordien de burcht stond waarin Godelieve gewurgd werd) naar de parochiekerk (waar de heilige werd begraven). Naderhand nam deze optocht o.m. door de medewerking van de plaatselijke gilden de allure van een heuse processie waarin veel deelnemers opstapten, gekleed in goud en zilver gekleurde habijten. In 1459 was er zelfs een prijskamp uitgeschreven in verband met de mooiste klederdracht.

De huidige processie omvat ca. 1100 figuranten en heel wat kleurrijk versierde wagens. Door sprekende, zingende en dansende groepen wordt niet alleen het leven van de heilige uitgebeeld, maar er wordt ook een getrouw beeld gebracht van het leven in het Vlaanderen van de 11de eeuw.

Moere.

Sinds 1 januari 1971 opgenomen door Gistel. Wooncentrum voor pendelaars, hoofdzakelijk naar de kust.

St.-Niklaaskerk : neogotisch gebouw uit 1858-61, aangebouwd tegen de (oorspronkelijk midden-) toren van de vroegere kerk uit de 13de eeuw. Uit de waardevolle stukken uit het interieur vermelden we : het orgel van Pieter Van Peteghem uit 1776 (volledig hersteld in 1973 door Frans Loncke uit Zarren-Werken) ; vergulde houten borstbeelden van de H. Petrus en de H. Nicolaas (1738) ; een typisch missiekruisbeeld in houtsnijwerk. Ook het houten bovenstel van de doopvont is merkwaardig.

Zevelote

Sinds 1 januari 1871 versmolten met Gistel. Wooncentrum voor pendelaars naar het Brugse en de kust.

O.-L.-Vrouw-Hemelvaartkerk : dit barokke kerkje heeft heel wat verbouwingen ondergaan. De toren dateert uit 1856. Interessant uit het interieur zijn : het renaissance koorgestoelte en de kansel (beide uit 1669). De biechtstoelen dateren uit 1740 en 1744.

Ichtegem.

Sedert 1 januari 1977 bestaat het nieuwe Ichtegem uit de voormalige gemeenten Bekegem, Eernegem en Ichtegem, waarvan de wijk Wijndale bij Torhout wert gevoegd. De landbouw is de hoofdbedrijvigheid en daarnaast gaan heel wat inwoners pandelen naar het Oostendse en het Brugse. De industrie is eerder aan de lage kant. Toeristisch is Ichtegem weinig belangrijk, hoewel dagtoeristen bekoord worden door de rust in deze nog van druk verkeer gevrijwaarde gemeente van het Houtland.

Eernegem.

Sint-Medarduskerk : heeft een achthoekig laatgotische toren uit de 17de eeuw. Vermeldenswaard is laatrenaissancistische kansel die versierd is met prachtig beeldhouwwerk. Hij werd ca. 1777 naar hier overgebracht vanuit de Sint-Walburgakerk van Brugge.

Een van de mensen die veel gedaan hebben voor de kerk van Eernegem is een zekere pastoor Pype. Na het herbouwen van de kerk hield hij eraan het huis Gods met waardevolle meubelen te verrijken. Als gift ontving hij een ciborie van de familie Vanderheyde, waarde 633 Fr., een gotische remonstrans met brillianten, waarde 2 500 Fr. geschonken door de familie Cools en een kapel met beeld van O.-L.-Vrouw, waarde 716 Fr. van een onbekende schenker. De huidige predikstoel werd in 1856 hersteld en een nieuwe trap werd gesculpteerd door de Eernegemse beeldhouwer Seynaeve Henri, welke werkzaam was bij de meubelmaker Derynck uit Koolskamp. In 1858 werd door Henri Seynaeve een nieuw klankbord voor de predikstoel gemaakt, in 1859 het gothische koorgestoelte en in 1866 de twee gothische biechtstoelen.

In 1867 werd, volgens een plan getekend door de Brugse beeldhouwer Francis Dumon, de huidige Communiebank geleverd door Henri Seynaeve voor de prijs van 1 050 Fr. Henri Seynaeve leverde eveneens volgende beelden : de H. Johannes Bercmans, de H. Rochus, de H. Antonius, de H. Barbara, de H. Franciscus.

Ichtegem.

Opvallend is het wisselend reliëf : vanaf het zuidoosten -ca. 50 m- zacht golvend aflopend naar een gemiddelde hoogte van 20 meter. Dit heeft voor gevolg dat de plaats heel wat mooie vergezichten te bieden heeft. De typische landelijke sfeer is een andere toeristische aantrekkelijkheid.

Sint-Michiëlskerk : hoewel de onderbouw van de toren samen met de kruisbeuk en het koor tot de beschermde monumenten behoren en teruggaan op een romaanse kerk uit de 11de eeuw is de huidige kerk neogotisch en dateert van 1845.

In 1849 werd de kerk gekeerd : de altaren bevonden zich vroeger onder de toren, waar nu de ingang is. Uit het interieur vermelden we de prachtige preekstoel, waarvan de kuip dateert van 1680, terwijl de rest bijgewerkt werd door de lokale beeldhouwer Gryson (begin 19de eeuw). De figuur onder de kuip stelt Mozes met de tafelen van de geboden voor. De andere meubelstukken (communiebank, drie biechtstoelen en twee altaren) dateren uit het midden van de 18de eeuw.

Panorama's : vanuit de Panoramastraat (32 m hoogte) heeft men een prachtig zicht op de torens van Brugge en de hoge flatgebouwen van de Kust.

De Ruidenbergstraat en de Zuster Clarastraat vormen samen een gedeelte van de Romeinse heerweg van Kassel naar Aardenburg. De Ruidenberg (45 m hoog) is omringd door een fraai landschap. Vanop de top (met T.V.- en F.M.-distributietoren) krijgt U een heerlijk vergezicht op het bos van Wijnendale en zuidelijk West-Vlaanderen.

De Roopijfontein : op de zuidelijke helling van het plateau van Wijnendale is ontstaan door de aanwezigheid van de ondoordringbare kleilaag. Aanvankelijk borrelde het water op in de weide achter het gebouwtje, maar omstreeks 1880 werd het water afgeleid naar de huidige plaats.

Kasteel "Rosendahl" (Noerdijkstraat) : dit kasteel midden in een park van ca. 7 ha met vijver en schilderachtig koetsierhuis werd gebouwd in de eerste helft van de 19de eeuw als zomerverblijf.

Het wordt bewoond door de familie van Baron de Crombrughe de Looringhe. Het interieur is niet te bezichtigen. Aan de rand van het bos staat een stemmige boskapel.

Torhout.

Torhout, gelegen in Bebest-Vlaanderen, aan de weg Brugge-Roeselare (met een aftakking naar Oostende) en aan de spoorlijn Kortrijk-Brugge, is een stedelijk verzorgend centrum in het Houtland (met scholen, vrederecht, wekelijkse markt, ziekenhuis en winkels). Er is flink wat landbouwactiviteit en een niet fel uitgebreide industrie. De actieve bevolking vindt vooral werk in de plaatselijke distributie en diensten en gaat voor een deel werken in Zedelgem, het Brugse, in Lichtervelde en het Roeselaarse.

Historische notities :

de stad Torhout heeft een zeer oude geschiedenis wat bewezen wordt door archeologische vondsten (o.a. neolitische vuistbijlen en Romeins vaatwerk). Voor het eerst in 654 verschijnt de naam Torhout in documenten i.v.m. het Torhouts klooster dat zich in die tijd op het (huidige) Burgplein moet bevonden hebben. In 860 was dit klooster in het bezit gekomen van de eerste graaf van Vlaanderen, Boudewijn I, en deze liet de relikwieën van St.-Donaas uit dit klooster naar Brugge overbrengen. De Noormannen zakten in 879 naar hier af, plunderden de hele streek en staken Torhout in brand. De heropbloei van de plaats gebeurde onder graaf Robrecht de Fries (1029-1093) die er een grote romaanse kerk en het kasteel van Wijnendale liet bouwen. Lange tijd was dit kasteel de geliefkoosde residentie van de graven. Uit die tijd stamt ook het ontstaan van de Torhoutse jaarmarkt die een internationale faam als wolmarkt verwierf. Graaf Filips van den Elzas schonk Torhout een keure in 1183 en de stad werd met een brede gracht versterkt (geen stadsmuren en poorten). Graaf Gwijde van Dampierre (1278-1305) had ondertussen van het slot van Wijnendale zijn vaste verblijfplaats gemaakt en Torhout werd als het ware het centrum van graafschap. Gedurende de 11de eeuw ging Torhouts ster steeds minder schitteren ten voordele van Brugge dat met een ontluikende havenactiviteit het handelsmonopolie verkreeg. Wijnendale ging over in handen van de Duitse heren van Kleef. Na hen zou ook de glansperiode van dit kasteel afgelopen zijn. In de 16de eeuw kreeg de reeds stilgevallen stad af te rekenen met de beeldenstormers en na hen met de Gentse calvinisten, zodat veel van het kunstpatrimonium verloren ging (kerk, stadhuis en vele huizen werden met inboedel in brand gestoken). Met de 17de eeuw brak een zekere herstelperiode aan. Stadhuis en kerk werden heropgebouwd en de familie Roose begon er met een pottenbakkersnijverheid die de naam van de stad weer glans zou geven. Doch een gelukkige eeuw mag het niet heten : bijna voortdurend waren er vreemde bezetters in de stad. In de 18de eeuw werden belangrijke wegen

aangelegd o.m. Rijsel-Roeselare-Torhout-Brugge en Torhout-Oostende, zodat de stad weer ingeschakeld werd in het economisch leven van die tijd.

In 1845 werd de spoorweg Brugge-Kortrijk, met een afbuiging via Torhout, aangelegd. De stad had toen immers als handelsplaats weer naam verwoeven o.m. met een paarden- en graanmarkt. In 1914-18 werd Torhout vier jaar door de Duitsers bezet en ingericht als bevoorradingscentrum voor de Duitse troepen. De stad kreeg veel te lijden onder het oorlogsgeweld. Dan kwam ook de Tweede Wereldoorlog en in mei 1940 tekende koning Leopold III in het kasteel van Wijnendale, waar hij met zijn familie zijn intrek had genomen, de capitulatie van het Belgisch leger. Na de oorlog ontpopte de stad zich tot een verzorgend centrum van het Houtland.

Bezienswaardigheden :

Kerk van Sint-Pietersbanden (centrum) : gegroeid uit een romaanse kerk uit de 11de eeuw. In de loop van de eeuwen meermaals verwoest en heropgebouwd (o.m. in 1627) in gotische stijl. Deze kerk werd dan nogmaals vernield in 1940. Bij de heropricting hield men rekening met de vroegere romaanse kerk. Vooral de beschermende en architectonische stijl was opmerkelijk. Veel kunstschatten heeft de kerk niet kunnen bewaren. Opmerkelijk is de moderne preekstoel met keramiekwerk van Jan Nolf (Brugge) en ook de glasramen van Michel Martens. J. Slagmulders en J. Hendrickx zijn demoeite waard.

Stadhuis (B) Markt 1 : barok gebouw uit 1713 met een typisch schilddak. Let op de gedegen symmetrie van de voorgevel met in het fronton het stadswapen. Het interieur werd in 1950-52 volledig verbouwd. Het herbergt het museum van oud Torhouts aardewerk, alsook documenten i.v.m. de geschiedenis van de stad en de kerk.

Ter Walle (Bruggestraat) : oorspronkelijk een rusthuis voor ouden van dagen, dat omgebouwd werd tot cultureel centrum. De puntgevels zijn als beschermd monument opgetekend.

Groenhovepark (Bosdreef-Torendreef) : een bos van ca. 13 ha aangekocht door de stad (1972) en voor het publiek als recreatiepark opengesteld. U kunt er heerlijk wandelen en U vindt er rustbanken, een speelplein (met toestellen), een visvijver (80 x 20 m), stoeiweide, enz. In de nabijheid staat het nieuwe kloosterdomein Virgo Fidelis waar geregeld bezinningsdagen georganiseerd worden. Voor de bouw van de moderne kapel, getekend door A. Degeyter (St.-Andriës) werden oude en nieuwe bakstenen in een goed passende combinatie gebruikt.

In de wand achter het altaar werd een reliëf, dat de H. Drievuldigheid uitbeeldt, in bakstenen uitgevoerd.

In torhout bezoeken wij het AMAND MAES MUSEUM voor TORHOUTS AARDEWERK.

Torhout is door de fabricatie van een fel gekleurd kunstaardewerk nationaal en internationaal bekend geworden.

Men vindt het terug in zeer diverse vormen en kleuren, van eenvoudige gebruiksvoorwerpen als vloer- en haardtegel in goud-bruin glazuur tot elegant vuurkorfjes met ranke reliëfs van blad- en bloemmotieven in geelgroene, bruine en blauwe kleur en dikwijls voorzien van een spreuk of zegswijze.

Het Torhouts pottenbakken zou zijn oorsprong vinden bij het kasteel van Wijnendale. Daar stichtte in de 14de eeuw één van de Heren van Kleef, bij de "fontein" een eerste pottenbakkerij. Het kunstambacht ontwikkelde zijn bedrijvigheid in de 16de eeuw en 17de eeuw meer in het centrum van de stad (in 1538 stond een pottenbakker als inwoner vermeld). Definitief brak ze door met de oprichting van de ateliers van de familie ROOSE (1610), WILLEMEYNS (1783) en MAES (1885), drie families die als het ware elkaar hebben afgelost om de pottenbakkerij in stand te houden.

Typisch voor het "Oud-Torhoutse" werk is onder meer de roodgele kleur. Het laatste pottenbakkersbedrijf (geleid door Armand MAES) werd echter definitief stilgelegd in 1939. Sindsdien heeft men nog geprobeerd, zonder succes echter, de traditie aan te houden. Dikwijls wordt de naam "Torhouts aardewerk" misbruikt om pottenbakkerswerk van mindere kwaliteit of zelfs van vreemde oorsprong (o.m. uit Italië) meer verkoopswaarde te geven.

In de museumruimte van het stadhuis werd een belangrijke verzameling Torhoutse aardewerken en tegels ondergebracht. Naast hoofdzakelijk 19de en 20ste eeuwse aardewerk van de pottenbakkerij MAES (1885-1939) enkele stukken uit de periode WILLEMEYNS.

(1783-1867) gebruiks- en architecturaal aardewerk (14de-20ste eeuw) zien we er een verzameling inlegtegels, archivalia en een didactische stand.

Wij bewonderen er naast gebruiksaardewerk de prachtige stukken kunstaardewerk, waarbij de fijnheid van de versieringen, de kleuren en de vormen getuigen van groot vakmanschap en fijne kunstzin.

Van hieruit wordt terug verzamelen geslagen want wij moeten verder door naar Roeselare voor een kort bezoek aan de Sint-Michielskerk.

R O E S E L A R E

Reeds in 1965 werd de voormalige gemeente Beveren opgeheven en bij Roeselare gevoegd. In 1977 werd Roeselare nogmaals vergroot door de opname van Oekene en Rumbeke. Beitem is een belangrijk kerkdorp van Rumbeke, maar strekt zich ook gedeeltelijk uit op het grondgebied van Moorslede en Ledegem. Oekene ligt als een enclave in Rumbeke. Die voormalige gemeenten vervullen een woonfunctie voor pendelaars naar Roeselare (en ook wel naar het Kortrijkse) en vormden reeds voor de samenvoeging een stedelijke agglomeratie met Roeselare. De onderlinge afstand tussen de verschillende kernen bedraagt 1 à 8 km.

Roeselare is een belangrijk industrie- en stedelijk verzorgend centrum gelegen aan het kanaal van Roeselare naar de Leie, aan de Mandel, de weg Brugge-Menen en de spoorlijn Brugge-Kortrijk. De industriële bedrijven bevinden zich hoofdzakelijk aan de binnenhaven, eindpunt van het kanaal Roeselare-Leie, maar ook Beveren (n.o. richting) bezit uitgebreide industrieterreinen (waar u o.m. één van de grootse bedrijven voor koetswerk van autobussen van België vindt). Ook Rumbeke kent heel wat industrie met o.m. steenbakkerijen, een belangrijk glasbewerkingsbedrijf, bouwbedrijven, enz.

Roeselare zelf, dat reeds in de middeleeuwen naam had als een handels- en nijverheidsplaats, had zich aanvankelijk in de lakennijverheid gespecialiseerd stapte later over op de linnenindustrie (met in de 16de eeuw druk bezochte jaarmarkten) en beschikt thans over een ruim pakket bedrijven met een zeer grote verscheidenheid van produktie. In het havengebied alleen reeds hebben er zich zowat vijftig bedrijven gevestigd. Daar en verspreid over de stad vindt u belangrijke textiel- en aanverwante fabrieken, sterk uitgewerkte voedings- en veevoederbedrijven, bedrijven voor de bouwnijverheid (betonproduktie, bouwstenen, vloeren), metaalverwerkingsbedrijven, autozaken, meubelfabrieken, olislagerij, enz. Ook de handel komt er ruim aan zijn trekken met een groot aantal winkels en een serie grote distributiezaken en met marktdagen voor groenten, pluimvee, biggen, tweedehandse auto's en een eierenmarkt voor groothandelaars. In dit economisch overzicht mag ook de eieren- en groentenveiling niet vergeten worden.

De verzorgende functie van Roeselare wordt zeer duidelijk onderkend aan zijn talrijke onderwijsinstellingen, zijn ziekenhuizen, stedelijk museum en winkelstraten.

Historisch overzicht: de oudheid van een nederzetting op de plaats waar nu Roeselare ligt, wordt door talrijke archeologische vondsten bewezen: resten van een paaldorp op de Mandeloever, geraamte van een mens uit het neolithicum, Romeins vaatwerk en munten. Zoals veelal elders ook gebeurd is, zal Roeselare gegroid zijn uit een 'vicus' bij de (eertijds) bevaarbare Mandel en aan het kruispunt van de heerbanen Doornik-Oudenburg en Mene - een heerweg die aansluiting gaf op de heerbaan Kassel-Wervik. Een akte van 822 vermeldt de plaats als Roslar. In 957 werden versterkingen gebouwd en werd de wekelijkse (dinsdag) markt ingesteld. In de 12de eeuw wordt melding gemaakt van een zekere burggraaf Robertus van Rousselaire en in 1250 schonk Margaretha van Constantinopel aan de plaats de titel en voorrechten van 'stad en poorterij'. Graaf Gwij van Dampierre verbond de jonge stad met de heerlijkheid van Wijnendale (Torhout) en deze toestand bleef behouden tot aan de Franse Revolutie. Intussen werd de stad bekend als centrum voor het weven van laken en er werd een lakenmarkt geëxploiteerd. In 1550 kwam daarbij nog een linnenmarkt, toen de linnennijverheid in belangrijkheid toenam. De oorlogsprikelen (o.m. van de Spanjaarden tegen Frankrijk en Nederland) brachten verwoestingen van de stad met zich mee. Nieuwe opbloei kwam er met de regering van Maria Theresia. De Franse overheersing in de 18de eeuw bracht Roeselare in de Boerenkrijg en in 1830 werd de stad gemengd in de strijd tegen koning Willem der Nederlanden. In deze periode liet de familie Rodenbach fel van zich horen: Constantijn en Alexander werden lid van het Nationaal Congres. Na enkele jaren van economische stilstand na de zelfstandigheid van België maakten de aanleg van de Spoorweg Brugge-Kortrijk (1846-1847) en het graven van het kanaal Roeselare-Leie (1862) nieuwe opgang mogelijk en de stadsbevolking groeide voortdurend aan. Als een feniks herrees de stad (ca. 1925) uit de verwoestingen van de Eerste Wereldoorlog en ontwikkelde zich meer en meer als een veelzijdig handels- en nijverheidscentrum.

Tot slot wijzen we er nog op dat Roeselare de stad is waar Albrecht Rodenbach (1856-1880) werd geboren. Deze dichter verwierf ook naam als stichter van de Blauwvoeterie, een Vlaamse Studentenbeweging. De rol van het Klein Seminarie van Roeselare, waar o.m. A. Rodenbach studeerde en waar Guido Gezelle en Hugo Verriest als leraars werkzaam waren, is in de Vlaamse ontwoedingsstrijd moeilijk te overschatten.

BEZIENSWAARDI GHDEN

1. Grote Markt

Daar stond vroeger de stadshalle en het belfort, waarvan in 1979 de grondvesten werden blootgelegd; herinneringsplaat daarvan, en uittekening van het grondplan der Halle zijn in de marktplaten aangebracht. Aan de oostkant van de Grote Markt prijkt de gotische trapgevel (16de eeuw) van het klooster der Grauwe Zusters; aan de westkant rijzen de "burgerlijke" putgevels der handelshuizen (19de - 20ste eeuw) op. In 1979 kreeg de aloude markt een nieuw uitzicht met wandelgedeelte en groenbeplanting.

2. Het Stadhuis aan de zuidkant van de Grote Markt.

Het "Oud Stadhuis" in Lodewijk XV-stijl is een prachtig voorbeeld van de 18de eeuwse bouwkunst en een bezoek overwaard. Het werd in 1769-1771 gebouwd. Hoog op het fronton in de putgevel prijkt het waarschild van Karel Theodoor (1724-1799), hertog van Neuburg, keurvorst van Beieren, paltsgraaf van de Rijn, en heer van het Land van Wijnendaele en van de stad Roeselaere. In de "schepenzaal" beneden is de galerij van de geschilderde portretten van de aartshertigen Albrecht en Isabella; in de hall boven, o.a. die van keizerin Maria Theresia en van de "blinde" volksvertegenwoordiger en burgemeester van Rumbeke Alexander Rodenbach. In de "raadszaal" boven, met uitzicht op de Grote Markt, bevinden zich enkele prijzen van Rome: van beeldhouwers (Clement Carbon en Josué Dupon) en van kunstschilders (Désiré Mergaert, Ferdinand Callebert), en werk van kunstschilder Alfons Blomme, Romeprijswinnaar. In de conferentiezaal van het in 1924 voltooide "nieuwe stadhuis" met hoge halletoren, bevinden zich twee muurschilderingen: het plan van Roeselare uit Sanderus' "Flandria Illustrata" (1635) en een evokatieplan der Roeselaarse groten door Gaston Vallaëys.

3. Stedelijk Museum

Voor Volkskunde en Plaatselijke Geschiedenis aan het Polenplein, in het 1903 gebouwde "Arsenaal". Drie afdelingen vragen de aandacht:

- 1) Geschiedenis van Roeselare;
- 2) Het volksleven;
- 3) Het Zeeavenuzeum (der pauselijke zeeaven).

4. Klein Seminarie

In 1634 kwamen de paters Augustijnen uit Gent zich te Roeselare vestigen; zij bouwden er een kapel, een klooster en een school. Tussen 1725-1735 werd de barokke Augustijnenkerk aan de Zuidstraat ondergebracht; in het fronton van de voorgevel prijkt het wapenschild van Johann-Wilhelm (1658-1716) hertog van Neuburg en heer van Roeselare, en het beeld van "O.-L.-Vr. van Troost" door Karel Dupon.

Sedert de Napoleontische tijd is aldaar een bisschoppelijk Klein Seminarie gevestigd, dat in de 19de eeuw vermaardheid verwierf door drie West-Vlaamse voormannen van de Vlaamse Beweging: Guido Gezelle (borstbeeld door Jules Lagae in de dreef), Hugo Verriest en Albrecht Rodenbach. In 1875 had er de "Groote Stooringe" plaats, een studentenrevolte die in gans Vlaanderen de Blauwvoeterij veroorzaakte (gedenkteken "De Blauwvoet" (1980) op de "historische" speelplaats).

5. Sint-Michielskerk

De oudste sporen ervan dateren uit de Middeleeuwen; tot in 1872 bleef zij de enige parochiekerk te Roeselare. In 1488 legde de stadsbrand deze kerk

grotendeels in puin ; op last van Filips van Kleef (1456-1529) heer van Roeselare, werd de kerk heropgericht tussen 1497 en 1504 in laatgotische stijl. De monumentale toren dateert uit 1504 en was oorspronkelijk spits ; in januari 1735 waaide de spitse torennaald om ; zij werd dan door een klokvormige bekapping vervangen. Het interieur bevat belangrijke kunstwerken ; de kunstvolle barokke predikstoel (17de eeuw) stelt het bijbels verhaal van de wijngaard van Nabot voor ; de neogotische voet het hoofdaltaar (1862) van de Brugse beeldhouwer Francis Dumon met drie reliëfs uit het leven van Jezus ; 17de eeuwse -Ecce Homo beeld in hout ; zwart marmeren doopvont (1816) van de Brugse Beeldhouwer Jan Calloigne ; schilderijen : "Hulde aan O.-L.-Vr." door Jacob van Oost (17de eeuw), "De Kroning van Kristus", door Jan Janssens (17de eeuw) ; schilderijen van Roeselaarse kunstschilders : Bernard Mioen, Désiré Mergaert, Ferdinand Callebert (19de eeuw). De kerk bezit het grootste orgel van West-Vlaanderen ; in de toren hangt de stadsbeiaars met 37 klokken. Het zuidportaal dateert van 1954, met bovenop het beeld van O.-L.-Vrouw.

De Preekstoel (beschrijving)

De preekstoel in de St. Michielskerk is één der merkwaardigste uit de provincie West-Vlaanderen. Die interessante kansel werd gemaakt voor de kerk van de geschoeide Karmelieten te Brugge, gelegen in de Carmerstraat. Gedurende de Franse bezetting werd de kerk in het openbaar verkocht en in 1797 volledig afgebroken. Gelukkig werd de preekstoel gered en kwam vrijwel ongeschonden terecht in de Sint Michielskerk te Roeselare.

Jammer genoeg kennen wij noch beeldsnijder, noch de datum waarop de preekstoel tot stand kwam. Wij zouden hem omwille van de vorm van de medaillons, de schelpen en andere ornamentiek dateren omstreeks 1710-1720 en plaatsen in de volle Laat - Barok.

De eikenhouten preekstoel rust op een marmeren blok en heeft als voet een boomstronk, omslingerd met wijngaardranken, die in het middende kuip ondersteunen, terwijl achteraan, links en rechts, nog twee tronken met ranken de achterkant van de kuip schragen. Onder de kuip staat links de profeet Elias met vlammend zwaard in de ene hand, terwijl de andere hand vermanend omhoog wijst. Het is een grootse gestalte in volle beweging daar neergezet, omzwind met een forse zwaai van zijn mantel. Elias heeft een expressieve kop met sterk krullend haar en baard. Naast hem staat 'n even monumentale gestalte van koning Achab in wapenrusting, maar eveneens met een kemelaren mantel, die in een forse zwaai zijn lichaam omlijst. Ook hij is in volle aktie weergegeven. Beide figuren zijn echte barokgestalten, vol bewegingen in hun houding en met forse breed gekapte plooiën in hun kledij.

De kuip, waarvan de rand begroeid is met wijngaardranken rust op een zware boomstronk in het midden en op twee lichte tronken achteraan. Ze vertoont een vierkant, waarvan de hoeken afgeplat zijn en waar telkens een mollige putto of knaapje in een ritmische dansbeweging geplaatst is. Die knaapjes zijn heel mooi en levendig gesculpteerd. Op de kuip zelf zijn vier medaillons aangebracht, waarvan telkens een buste bebeeldhouwd is. Vooraan menen wij een God de Vader in het medaillon te zien met een wereldbol en in de wolken. Mooi vinden wij hier de zwier van de lijnen die zeer vloeiend en vlot gebeiteld zijn. Zie bijvoorbeeld de golvende baard en zeker ook de gevoelig weergegeven handen.

Rechts is, in een medaillon een heilige uit de Karmelietenorde (met lelie) uitgebeeld en links een heilige met een zwaard, terwijl tenslotte op de duER Van de kuip een heilige met pelgrimstaf en schenkket getoond wordt. Alle gezichten zijn vlot gesculpteerd.

Tenslotte vernoemen wij de zwierige trap, waarvan de leuning bestaat uit druivenranken en druiventrossen. Boven de kuip is een klankbord in een zuivere schepvorm, doch onderaan begroeid met wijngaardranken. Het geheel stelt de wijngaard van Naboth voor.

De preekstoel vormt een indrukwekkend en monumentaal meubel waarvan zowel de beelden, medaillons met busten als de sprankelende knaapjes en de ornamentatie vol zwier en beweging in het eikenhout gesneden zijn, zodat ze werkelijk typerend zijn voor de Laat-Barokke houtskulptuur in ons land. Voor de kwaliteit van het beeldhouwwerk wpreken zeker ook de expressieve gezichten en de gevoelige geskulpteerde handen. De vlot en breed gesneden plooiën van de kledij zijn werkelijk vol ritme en actie, wat nogmaals de echte barokstijl van dit werk onderlijnt.

Ongetwijfeld mag de preekstoel van de St. Michielskerk in Roeselare en één lijn genoemd worden met de reeks typische Laat-Barokke kansels in ons land zoals de preekstoelen in de St. Michielskerk te Brussel, de O.L. Vrouwkerk te Antwerpen, de St. Romboutskathedraal te Mechelen en dichterbij ons met de preekstoel van de St. Walburgakerk te Brugge en Te Veurne of van de St. Bertinuskerk te Poperinge.

Kortom een kunstwerk uit onze houtskulptuur met duidelijk artistieke kwaliteiten en zeker typerend voor het rijke aktievolle kerkmeubilair van onze Barok tussen 1675-1725. Een preekstoel die misschien wel een beetje meer aandacht verdient.

6. Arme-Klarenkapel

Gebouwd in de tweede helft van de 19de eeuw ; het interieur werd in 1976 gerestaureerd ; het slotklooster der Arme-Klaren werd samen met de kerk gebouwd.

7. Stedelijke begraafplaats (Merkwaardige populierendreef).

Huldemonument voor de Roeselaarse gesneuvelde soldaten 1914-1918 (Karel Dupon) ; praalgraf van Albrecht Rodenbach (1888, door Jules Lagae) ; praalgraf van Roger Fieuw (Roeselaars letterkundige, 1922-1960) ; graf van Karel Dubois (1885-1956).

8. Geboortehuis (Albrecht Rodenbachstraat) en Sterfhuis (Noordstraat) van Albrecht Rodenbach (1856-1880), "Wonderknap van Vlaanderen" en stichter van de Blauwvoeterij.

9. Standbeeld van Albrecht Rodenbach, op het De Coninckplein in 1909 onthuld, gebeeldhouwd door Jules Lagae.

10. Neoromaanse St.-Amandskerk, gebouwd in 1869-1872 ; predikstoel en kruisweg gebeeldhouwd door Karel Dupon ; moderne glasvensters en monumentaal orgel.

11. Nieuw Station (1979) met op het stationsplein het huldemonument voor beeldhouwer Jules Lagae (1862-1931).

Bij het station is een douane-entrepot gevestigd.

12. Museum Blomme aan de Ooststraat, waarin een collectie schilderijen is ondergebracht van de Roeselaarse kunstschilder en Romeprijswinnaar (1920) Alfons Blomme (Roeselare, 1889-1979).

13. Postgebouw, aan de Ooststraat, ; neogotisch gebouw (1902-1903).

14. Kerk der Paters Redemptoristen, tweede helft 19de eeuw ; muurschilderijen van Arno Brys.

15. Haven van Roeselare, aan het kanaal van Roeselare vaar de Leie in 1862-1870 gegraven ; één der belangrijkste binnenhavens van België ; in het industrieel actieve deel van de stad. Kaasmuren 2116 m. ; watergeul 50 m. breed bij de ingang ; gabarit 600 T in de havengeul ; 1350 T in de zwaaihaven, achter de Brunabrug. Trafiek : jaarlijkse aanvoer van ong. 600.000 T in 2500 lichters. Een uitgestrekte industriegrond is beschikbaar. (Aanvragen en informatie bij W.I.E.R., baron Ruzettelaan Brugge).
De Veiling met een enorme jaarlijkse omzet, is één van de bijzonderste van het Land.
16. Kazandmolen, aan de Mandeklaan, in 1813 op de plaats waar de in 1773 gebouwde oliestamp-staakmolen afbrandde ; in 1944 geklasseed.
17. St.-Petrus en Pauluskerk, te Rumbeke. Eertijds gotische kerk, in 1924 herbouwd in Ieperse stijl. Het pronkstuk is de gisant uit het midden der 16de eeuw, grafmonument van Jacob de Thiennes († 1534) heer van Rumbeke, en van zijn vrouw Katharina van Oignies († 1545). Devotie voor de H. Blasius tegen koorts en kinderziekten ; neogotische kruisweg van Louis Beyaert (ca. 1900) ; romaanse doopvont in witsteen (12de eeuw?) ; eikenhouten communiebank (1734) ; predikstoel (1630) ; kerkstoel voor de Rumbeekse graaf.
18. Baljuwhuis, in 1617 in opdracht van Pieter Goudenhoofd, baljuw van Rumbeke gebouwd ; typische onrijpoort en renaissanceschouw.
19. Standbeeld van Alexander (De Blinde) Rodenbach (1786-1869) (in de Mgr. De Haerestraat), volksvertegenwoordiger (1831-1869) en burgemeester van voor het graven van het kanaal van Roeselare naar de IJzer en voor het recht der Vlaamse Taal.
20. Kasteel van Rumbeke. Dit bouw kundig kleinoord van Vlaamse Renaissance ca. 1538 gebouwd door de toenmalige heer Thomas de Thiennes en zijn echtgenote Margareta d'Harméricourt. De kopel, de eigenaardige bolvormig gekroonde zeshoekige toren, het centraal L - vormig bouwgedeelte en de twee afgekapte torentjes aan de noordzijde herinneren aan deze bouwperiode. De vier geveltorentjes aan de zuidzijde dateren uit de 17de eeuw ; de zware inrij-paviljoenen die de oost- en westpoort vormen, zijn uit 1731. Het kasteel met het aanliggend STERREBOS - in 1770 aangelegd - eigendom van de familie de Limburg-Stirum.
Het kasteel en het bos kunnen door het publiek bezocht worden.
21. St.-Martinuskerk te Oekene, met enkele grafzerken op het oude kerkhof rondom. De H. Cornelius wordt er gediend tegen kinderziekten en veeplagen. Aan de portaalmuur prijkt een arduin fondataisteen ("Jan van Moerkerke ende Magriet zijn wijf") uit 1489. Het Van Peteghem-orgel (1773) verdient de aandacht, naast het 17deeeuws beeldje van O.-L.-Vrouw van Karmel.
22. Kerk van de Kruisverheffing te Beveren, waar het Processiekruis, in Doornikse smeedkunst (13de eeuw), is bewaard.

We parkeren de autocar voor het gasthof Sint Michiel waarna we even, tussen twee missen in, de Sint Michielkerk bezoeken.

Na dit korte bezoek steken we de benen onder tafel, in het voornoemde gasthof, voor het middagmaal. Eén consummatie is in de prijs inbegrepen, alsook de dienst en de eeuwige BTW. Elkeen rekent zelf aan tafel af.

Te lang mogen we het echter niet trekken want om 14 uur worden we verwacht op het kasteel van Wijnendale en daarna moeten we ook nog naar het Vlasmuseum.

HET KASTEEL VAN WIJNENDALE

Dit waterslot vindt zijn oorsprong in het jachtkasteel dat, in 1085 door Robrecht de Fries, Graaf van Vlaanderen, werd opgetrokken. Hoewel weinig bronnen iets over Wijnendale van voor 1085 vermelden, gaat het hier om een oudere nederzetting.

In het begin van de twintigste eeuw werden er scherven van Romeins glas- en aardewerk gevonden. Gedurende de tweede wereldoorlog ontdekten de Duitsers er bij graafwerken twee Merovingische begraafplaatsen. Het oorspronkelijk gebouw was een achthoekige konstruktie in hout. Op iedere hoek stond een toren in de zuidhoek stond.

Toen Robrecht de Fries er in 1092 stierf, volgde zijn oudste zoon, Robrecht II, hem op. Alvorens naar de kruistochten te vertrekken in 1096, voltooide hij het bouwwerk.

Bij zijn terugkomst uit het Heilig Land, waar hij de bijnaam "Robrecht van Jeruzalem" had gekregen, vernieuwde hij het wapenschild van de familie. Het oorspronkelijk embleem, een ondergaande zon, werd met een leeuw verrijkt. Het wapenschild werd bij de restauratie van het slot in de negentiende eeuw boven de ingangspoort ingebouwd. Dit wapen is nu ook het embleem van West-Vlaanderen.

Het was Graaf Gwijde van Dampierre die het slot in 1278 herbouwde in steen. Deze burcht was min of meer cirkelvormig en was voorzien van elf torens, omgeven door een brede gracht (nog te zien op een prent in Flandria Illustrata van Sanderus). De hoge wachttorens stond op het binnenplein. Het had toen eveneens drie grote losstaande donjons.

Toen koning Filips IV in Frankrijk aan de macht kwam in 1285, begonnen de moeilijkheden voor Gwijde pas voorgoed.

Vlaanderen werd bezet door het Frans leger in 1300. De Franse vorsten verbleven in 1301 te Wijnendale. In 1302 kon pas na een drie weken durende belegering het Kasteel van Wijnendale heroverd worden op de Fransen. Jan van Namen en Willem van Gulik konden een zegevierende intocht maken in het voorvaderlijk slot.

Na de Heren van Namen, die het slot hersteld hadden en verkocht aan Jan Zonder Vrees, kwam het door het huwelijk van Maria, dochter van Jan Zonder Vrees, met Adolf IV van Kleef, in het bezit van de Heren van Kleef. Deze laatsten gaven aan Wijnendale zijn oude luister terug. In de omgeving van de burcht richtte men een glasblazerij, een pottenbakkerij en een brouwerij op. Gedurende het bewind van de Heren van Kleef kwam Maria van Bourgondië in Wijnendale om bij een valkenjacht in 1482. Het slot werd door de familie van Kleef verlaten rond de periode van de Godsdienstoorlogen. Het kasteel werd geplunderd en verwoest in 1578.

Later kwam het in handen van Willem Wolfgang, paltsgraaf van de Rijn en hertog van Nieuwburg.

Desondank onderging Wijnendale vanaf 1630 een opeenvolging van bezettingen door Spaanse en Franse troepen, met de daarbij horende beschadigingen. In 1708 greep in de schaduw van het slot, de veldslag bij Wijnendale (The battle of Wijnendale) plaats. Het kwam er tot een bloedig treffen tussen Franse en Engelse troepen, waarbij de Fransen de nederlaag leden.

Het was Paltsgraaf Karel Theodoor die terug wat licht bracht in het gewest. Naast de weg Brugge-Menen legde hij ook op eigen kosten de aftakkingsweg aan van Torhout naar Wijnendale. Daardoor steeg de waarde van de bomen in de bossen van Wijnendale omdat deze aftakkingsweg beter verkeer toeliet voor de grotere bomen uit de houtvesting. Eveneens werd onder zijn gezag het "Het Manscheep Bouck van alle leenen ende achterlaanen" van het Kasteel Wijnendale opgesteld. Een prachtig werk met kaarten in kleur en met tekeningen van de gebouwen uit de tijd. De illustraties zijn van Jan Gareminj.

De Franse Revolutie luidde weer een donkere periode in voor het slot : het kasteel werd als herberg ingericht.

Bij zijn bezoek aan het kasteel in 1811, beval Napoleon devolledige afbraak. Slechts drie torens bleven overeind. Na de val van Napoleon bezetten Engelse troepen het kasteel.

Na de hereniging van de Lage Landen, werd het kasteel van Wijnendale eigendom van de familie van Oranje. De Nederlanders richtten het kasteel in als kazerne voor hun troepen en boden het tenslotte te koop aan. In 1826 werd het kasteel aangekocht door de Brusselse bankier Josse-Pierre Matthieu. De volledige heropbouw gebeurde samen met architect Felix Laureys en duurde van 1826 tot 1880.

Tot op heden is het kasteel van Wijnendale nog steeds in het bezit van de familie Matthieu de Wijnendale, waarvan de familieportretten van de generaties te zien zijn in het kasteelmuseum. De huidige heer J.J. Matthieu de Wijnendale nam het initiatief tot het inrichten van een museum dat hij verder hoopt uit te bouwen.

We rijden de parking op, om van daaruit te voet, naar het Kasteel van Wijnendale te wandelen. Maar eerst nog een kort kijkje in de Kapel.

Langs de Fonteindreef staat het zeuwenoud kapelletje van O.L.-Vrouw van Wijnendale waarover tal van legenden de ronde doen. Het is gebouwd mogelijks op de plaats waar Maria van Bourgondië ten val kwam of volgens een andere versie, daar waar ooit twee kinderen door struikrovers werden vermoord.

Nog steeds komst men er op bedevaart, het vergulden legendarisch Maria-beeldje om gunst vragen. Binnenin bevinden zich enkele gedenksteden van gestorven kasteelbewoners en een paar mooie glasramen waarvan er eentje, spijtig genoeg, nodig aan herstelling toe is. Naast de kapel bevindt zich de vroegere ijskelder die in de winter werd gevuld met het ijs van de kasteelwal om zo gedurende de zomer het voedsel koel te kunnen bewaren.

We stappen nu door een prachtige lindendreef naar de ingang van het kasteel, waarbij we een en al oog hebben voor de prachtige bomen die we hier kunnen bewonderen.

Vergeet we niet dat bij dit kasteel, een natuurdomein behoort (afhankelijk van de Vlaamse gemeenschap) met wetenschappelijke waarde. Hierin kunnen, op aanvraag, wandelingen gedaan worden.

Wij betreden het kasteel langs de hoofdingang waar we een ogenblik oog hebben voor het wapenschild en de indrukwekkende ophaalbrug en poort.

In de inkomhal zijn de muren versierd met een reeks wapenschilden van de opeenvolgende bewoners van het Kasteel van Wijnendale. Deze plaasteren wapenschilden staan op de binnenkoer in arduin uitgevoerd. Ook komen enkele gravures en pentekeningen van het kasteel voor.

De opgezette leeuwenkop die op het einde van de inkomhal aan de muur hangt, heeft niets met de leeuw van Vlaanderen te maken. Dit exemplaar werd in 1960 in Afrika geschoten en is een jachttrofee van de huidige eigenaar.

De eerste grote bezienswaardigheid is de kasteelkeuken vanpaltsgraaf Karel-Theodoor (tweede helft van de 18de eeuw).

Er werd een typische 18de eeuwse keuken heropgebouwd, gebaseerd op oude tekeningen, modellen en overleveringen.

Uniek is hier zeker de authenticiteit van het materiaal. In deze keuken vallen enkele elementen bijzonder op : de grote stookplaats (haard), het fornuis met pompbak, de 19de eeuwse tafel met bank (18de eeuw) en de bergmeubels.

In de gang wordt door een reproductie van een wandtapijt en een paar plannen de Slag van Wijnendale in 1708 herdacht. Verder is er het "Mansceepbouck van Wijnendaele" te zien. Dit boek bevat een uitvoerige beschrijving van alle lenen die rechtstreeks of onrechtstreeks afhankelijk waren van het leenhof (kasteel) van Wijnendale. Uitgegeven in 1774 was het de bedoeling een basisdocument te verkrijgen voor het heffen van grond- en andere belastingen. Het is een prachtige en unieke bron voor de geschiedenis van dit stuk Vlaanderen.

De tweede grote blikvanger van het kasteelmuseum is de gotische zaal. Het is een evocatie van de aanzet tot de jachtpartij waarop Maria van Bourgondië door een fatale valpartij om het leven zou komen. Verder in de gang krijgen we een reeks foto's die ons een overzicht geven van de familie Matthieu de Wijnendaele en hun personeel alsook diverse kurassen en sabels. Op het einde van de gang komen we in het bureau van Leopold III. In dit bureau wordt van de historische ontmoeting van Koning Leopold III met zijn vier ministers Pierlot, Vanderpoorten, Spaak en Generaal Denis op zaterdag 25 mei 1940, een beeld in zijn werkelijk karakter weergegeven. Het bureau van de Koning was ingericht in de kamer 17 van het kasteel.

Om 5 u 's morgens ontving Koning Leopold III daar zijn ministers. In het gesprek, dat één uur duurde, probeerden de ministers de Koning ervan te overtuigen met hen het land te verlaten om samen met de andere leden van de regering de oorlog verder te voeren aan de kant van de geallieerden. De Koning weigerde en wenste bij zijn leger en de bevolking te blijven. Hier greep de werkelijke botsing tussen de Koning en zijn regering plaats; wat na de oorlog zou leiden tot de "koningskwestie". Het was ook hier dat hij, op datum van 28 mei 1945, zijn laatste nota tot het leger richtte en die het staakt het vuren op het front van het Belgisch Leger gaf. We geven een afschrift van dit order dat uiteraard in het Frans was:

"Soldats,

Précipités à l'improviste dans une guerre d'une violence inouïe, vous vous êtes battus courageusement pour défendre pied à pied le territoire national. Epuisés par une lutte ininterrompue contre un ennemi très supérieur en nombre et en matériel, nous nous trouvons adoulés à la reddition.

L'Histoire dira que l'Armée a fait tout son devoir. Notre honneur est sauf. Ces rudes combats et ces nuits sans sommeil ne peuvent pas avoir été vains. Je vous recommande de ne pas vous décourager, mais de vous comporter avec dignité. Que votre attitude et votre discipline continuent à mériter l'estime de l'étranger. Je ne vous quitte pas dans l'infortune que vous accable: je tiens à veiller sur votre sort et celui de vos familles.

Demain, nous nous mettrons au travail avec la ferme volonté de relever la Patrie de ses ruines."

L E O P O L D

In het lokaal naast het bureau illustreren een twintigtal foto's deze merkwaardige periode uit onze nationale geschiedenis.

In de glazen tafelkast met het situatieplan van de vijandelijkheden einde mei 1940 staat een kleine asurne in grijs aardewerk uit de Merovingische tijd. Deze urne werd in 1942 gevonden op een begraafplaats uit de 7de eeuw. Voor de liefhebbers die verder willen, bezoeken we nog even de zolder en de DONJON (hoofdwachtoren, 27 m hoog, 132 trappen) vanwaar we een prachtig uitzicht hebben op het domein en de bossen van Wijnendale. We rondem het geheel af in de letterlijke en figuurlijke zin met een wandeling rond de walgracht.

In een vlug tempo gaat het nu over LICHTERVELDE en de A.17 naar het Kortrijkse voor een bezoek aan het VLASMUSEUM.

In een oude blasboerderij uit 1870, gelegen aan de Stijn Streuvelsstraat ('t Hooghe) - vlak bij de afrit Kortrijk Zuid van de E3, nabij de "Hallen" en de "Universiteit" - werd het Nationaal Vlasmuseum ondergebracht. Geopend in 1977 is het een van de trekpleisters van West-Vlaanderen geworden.

De gerestaureerde boerderij geeft onderdak aan 26 aantrekkelijke tafereelen, reconstructies van de vroegere vlasteelt, de vlasbewerking- en -verwerking. Kortrijk en heel de Leiestreek hebben tot voor decennia een echte baroktijd van het vlas meegemaakt. De vlasserij schonk die streek een massale bedrijvigheid en gouden jaren. In het Kortrijkse museum voel je de sociale draden uit de bewogen geschiedenis van de vlasplant, die Vlaanderen wereldbekend maakte. Je kan je er ook laten drijven op de gang der

seizoenen : je volgt geboeid het handgebaar van de zaaiër, je voelt mee met de voortkruipende wieden, je geraakt in de sfeer van het slijten, repelen en boten, je maakt het roeten mee, het brakelen, zwingelen, hekelen en verpakken, het spinnen en haspelen, en ten slotte ook het verwerken van de kostbare garens tot lijnwaad, kant en borduurwerk.

Vijftig meter wandkasten brengen met fotomateriaal, documenten, teksten en kleine voorwerpen op didactische wijze een aanvullend beeld van dat vlassengebeuren. Een 50-tal noeste vlassers levensrecht uitgebeeld in Polyester, animeren de realistische taferelen. Ze zijn zo levendig dat je de eelt zou willen betasten op de ruwe handen van de zwingekaars, je leest de spanning af op het gelaat van de hekelaars, de aandachtige concentratie van de thuiswever. Kortom ; je voelt je aanwezig in de realiteit van elk gebeuren. Niet alleen de details worden scherp uitgetekend, maar ook de totaalsfeer is aangrijpend. Daarbij zorgt een uitgebreide diamontage met een vleugje romantiek uit het verleden, voor inleiding of aanvulling bij een groepsbezoek. Ook de gerestaureerde oude hoevegebouwen, het indrukwekkend schuurgebint en sfeer van het erf, de wal en de kikkerpoel, de boomgaard en de schapenweide, sluiten goed aan bij het museumgeheel ; landbouw en vlas ; verleden en heden, in één pakket.

We kijken dan ook even naar de kleinste Vlasgaard ter wereld om ons bezoek te besluiten met een bezoek aan het stemmig vlasserscafé "In de Vlasblomme" ; een vlaamse dorpskerk met typische oude meubelen, waar we bij een lekker biertje van het vat of een beelde boterham, de sfeer van ons museumbezoek nog wat kunnen verlengen, en nakaarten over wat we op die lange dag beleefd hebben.

Te lang mag het echter ook niet duren, want traditiegetrouw willen we omstreeks 20 uur in Oostende zijn.

Dit was onze laatste voorzomeractiviteit. Blij dat jullie er weer bij waren, een prettige zomervakantie en tot op onze eerste nazomer activiteit, de Landdag van het Heemverbond die op 21 en 22 september in onze stad doorgaat en door uw kring georganiseerd wordt.

Bibliografie : Toeristisch vademecum voor West-Vlaanderen. R. Declerck
Zeven maal Handwerkzaam ; Westtoerisme
Catalogussen en publiciteitsfolders van de diverse musea.

J.B. DREESSEN